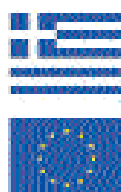

**Από τη ζωή των Ελλήνων
στο Βέλγιο και στην Ολλανδία**

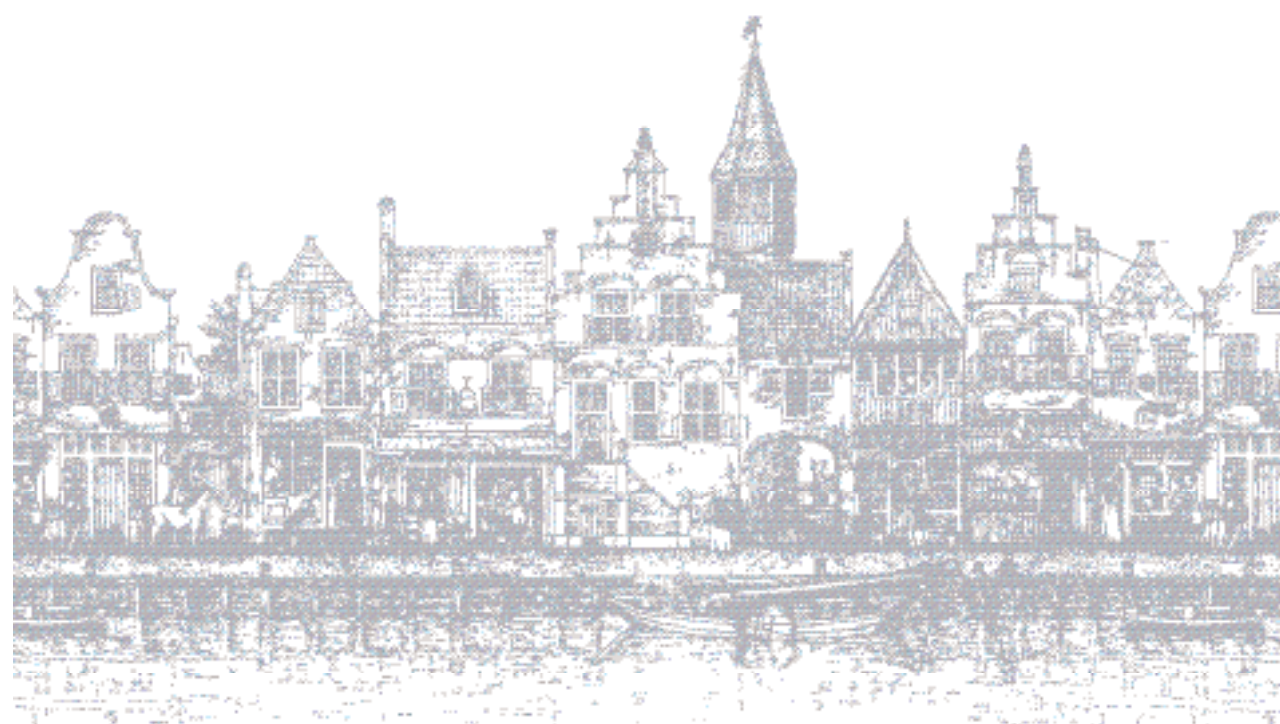
© Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου,
74100 Ρέθυμνο
Τηλέφωνο: 28310-77635, 77605
Fax: 28310-77636
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr
www.uoc.gr/diaspora
www.ediamme.edc.uoc.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΩΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ
2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Από τη ζωή των Ελλήνων στο Βέλγιο και στην Ολλανδία

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Το Πρόγραμμα «Παιδεία Ομογενών» συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων στα πλαίσια του Μέτρου 1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II και η υλοποίησή του ανατέθηκε στο «Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Για την παραγωγή του διδακτικού υλικού που περιέχεται στο παρόν τεύχος εργάστηκαν τα παρακάτω πρόσωπα:

ΣΥΛΛΟΓΗ ΥΛΙΚΟΥ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ,
ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Θανάσης Διαλεκτόπουλος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Θεοδοσία Μιχελακάκη

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
Στέλιος Φασούλης-Ελένη Αλεβυζάκη

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρυσούλα Κελαϊδή

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ
Μιχάλης Δαμανάκης

Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., ΡΕΘΥΜΝΟ 2004

Περιεχόμενα

	Πρόλογος	σελ. 8
	Εισαγωγή	σελ. 11
	1. Η παρουσία των Ελλήνων στο Βέλγιο και στην Ολλανδία	σελ. 12
	2. Οικογενειακή ζωή - Κατοικία	σελ. 34
	3. Η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία	σελ. 54
	4. Σχολείο-Εκπαίδευση	σελ. 68
	5. Κοινότητες	σελ. 92
	6. Αγορά - Εργασία	σελ. 112
	7. Παροικιακές Οργανώσεις	σελ. 130
	8. Ενημέρωση - Επικοινωνία	σελ. 146
	9. Γράμματα και τέχνες	σελ. 156
	10. Πολιτική ζωή	σελ. 164
	Πηγές φωτογραφικού υλικού και άλλων ντοκουμέντων	σελ. 169
	Γενική βιβλιογραφία	σελ. 169

• ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΝΑ ΓΕ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΧΩΡΟ

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ ΜΕ ΥΨΗΛΟ ΑΡΙΘΜΟ ΕΛΛΗΝΩΝ

Πρόλογος

Ο ελληνικός λαός σε καμιά φάση της ιστορίας του δεν έζησε σ' έναν και μόνο γεωγραφικό χώρο. Πάντα ήταν διασκορπισμένος σε περισσότερους γεωγραφικούς χώρους: αρχικά στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα και αργότερα στις πέντε ηπείρους. Μ' αυτή την έννοια ο ελληνισμός, ως πολιτισμική και ιδεολογική έννοια, δεν εξαντλούνταν ποτέ στον ελλαδικό ελληνισμό, αλλά ήταν κάτι περισσότερο.

Με βάση την ιστορική εξέλιξη των απανταχού Ελλήνων, οι ιστορικοί τείνουν να διαφοροποιούν τον ελληνισμό σε «ελλαδικό ελληνισμό», και «ελληνισμό της διασποράς», όπου ο τελευταίος διακρίνεται στη συνέχεια σε «ιστορικό ελληνισμό της διασποράς» και σε «μεταναστευτικό ελληνισμό της διασποράς» ή αλλιώς «απόδημο ελληνισμό».

Στο πλαίσιο του προγράμματος Παιδεία Ομογενών, αντικείμενο του οποίου είναι η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά, ακολουθήσαμε τη διαφοροποίηση «ιστορικός ελληνισμός της διασποράς» και «απόδημος ελληνισμός» και επιδιώξαμε να εξετάσουμε τη σχέση του με τον ελλαδικό ελληνισμό, δηλαδή με το εθνικό κέντρο. Για το σκοπό αυτό οργανώσαμε μάλιστα ένα διεθνές συνέδριο από 4 έως 6 Ιουλίου 2003 στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, με θέμα: Ιστορία της Νεοελληνικής Διασποράς. Έρευνα και διδασκαλία.

Ένα από τα συμπεράσματα αυτού του συνεδρίου είναι, ότι ο ελληνισμός της διασποράς διαθέτει τη δική του ιστορία, η οποία διασυνδέεται τόσο με την ιστορία της Ελλάδας, όσο και με τις ιστορίες των χωρών διαμονής. Η ιστορία της νεοελληνικής διασποράς δεν έχει ακόμα επαρκώς διερευνηθεί και δεν διαθέτουμε έγκυρες ιστοριογραφικές μελέτες για όλες τις ελληνικές διασπορές. Αυτό το ιστοριογραφικό «έλλειμμα» μας δημιούργησε σοβαρές δυσκολίες, όταν αποφασίσαμε και επιχειρήσαμε να συμπεριλάβουμε στο εκπαιδευτικό υλικό, που αφορά στην ελληνική ιστορία και στον ελληνικό πολιτισμό, και την ιστορία των Ελλήνων της διασποράς. Γι' αυτό αποφύγαμε να προχωρήσουμε στη συγγραφή ιστορικών εγχειριδίων και προτιμήσαμε τη συγγραφή ενός ή δύο «Λευκωμάτων» ανά χώρα διαμονής, τα οποία καλύπτουν παραδειγματικά τους ακόλουθους τομείς της παροικιακής ζωής και ιστορίας: μετοίκηση και εγκατάσταση των Ελλήνων σε κάθε χώρα, οικογενειακή ζωή και κατοικία, εκκλησία, εκπαίδευση, κοινότητες, αγορά-εργασία, παροικιακές οργανώσεις, ενημέρωση-επικοινωνία, γράμματα και τέχνες, πολιτική ζωή.

Τα περιεχόμενα των «Λευκωμάτων», όπως τα ονομάσαμε συμβατικά, είναι ενδεικτικά-παραδειγματικά και δεν εγείρουν το αξίωμα να λειτουργήσουν ως συστηματικά ιστορικά εγχειρίδια. Ο παραδειγματικός χαρακτήρας των περιεχομένων σηματοδοτείται από τον ίδιο τον τίτλο των βιβλίων. Δεν λέμε «Η ζωή των Ελλήνων στο/στη...», αλλά λέμε «Από τη ζωή των Ελλήνων στο /στη...».

Βασική επιδίωξη των κατά χώρα «Λευκωμάτων» είναι να προσφέρουν στους μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού και των τάξεων του Γυμνασίου κάποια ιστορικά αλλά και σύγχρονικά στοιχεία από τη ζωή των παροικιών και να τους βοηθήσουν να γνωρίσουν στοιχειωδώς την ιστορία της παροικίας τους, τη θέση και το ρόλο της στην κοινωνία της χώρας διαμονής, καθώς και τη σχέση της με άλλες ελληνικές παροικίες και με την Ελλάδα.

Η σχέση του υλικού κορμού – δηλαδή εκείνου του ιστορικοπολιτισμικού εκπαιδευτικού υλικού που είναι κοινό για όλους τους ομογενείς μαθητές σ' όλες τις χώρες και που αναφέρεται κυρίως στην ελληνική (ελλαδική) ιστορία, ανοίγοντας ωστόσο «παράθυρα» προς τις ιστορίες της διασποράς καθώς και προς τις ιστορίες άλλων λαών - και του περιεχομένου των «Λευκωμάτων» είναι αλληλοσυμπληρωματική.

Η ιστορία του ελλαδικού κέντρου, από τη μια, και η ιστορία της διασποράς, από την άλλη, δημιουργούν μια εν δυνάμει συμβολική σύνθεση που φαίνεται να ανταποκρίνεται στη διπολιτισμική ταυτότητα των ομογενών μαθητών της διασποράς.

Κατά πόσο αυτή η εν δυνάμει σύνθεση μετατρέπεται στην εκπαιδευτική πράξη και στον εσωτερικό κόσμο των μαθητών σε πραγματική σύνθεση, δεν εξαρτάται μόνο από το εκπαιδευτικό υλικό, αλλά και από: τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της κάθε παροικίας και της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, την εκπαιδευτική πολιτική της χώρας διαμονής, την εθνοκεντρική – ελλαδοκεντρική ή μη παρέμβαση του κέντρου (της Ελλάδας) στη διασπορά και προπάντων από τους δασκάλους.

Μιχάλης Δαμανάκης
Επιστημονικός Υπεύθυνος
του προγράμματος Παιδεία Ομογενών

Σ' αυτό το βιβλίο η απόδοση στα ελληνικά των ξένων ονομάτων ακολουθεί την καθιερωμένη στην Ελλάδα απλοποιημένη γραφή (π.χ. Ρότερνταμ, Άμστερνταμ). Σε μερικές όμως περιπτώσεις αποδεχόμαστε την παράλληλη χρήση ξένης γλώσσας υιοθετώντας τη γραφή που προτιμούν όσοι χρησιμοποιούν τη συγκεκριμένη γλώσσα.

Εισαγωγή

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 ξεκίνησε στην Ελλάδα μια μεταναστευτική κίνηση προς το Βέλγιο. Οι λόγοι ήταν κυρίως οικονομικοί. Η σταθερή απασχόληση, η ασφαλιστική κάλυψη και τα επιδόματα που εξασφάλιζε το συμβόλαιο εργασίας έπεισαν πολλούς νέους να εγκαταλείψουν προσωρινά την Ελλάδα για να εργαστούν στα ανθρακωρυχεία του Βελγίου και αργότερα στις βιομηχανίες της Ολλανδίας.

Από τις Κάτω Χώρες στη συνέχεια ορισμένοι μετανάστες κινήθηκαν σε άλλες γειτονικές χώρες. Αργότερα ξενιτεύονταν και οι γυναίκες των μεταναστών στο πλαίσιο της επανασύνδεσης της οικογένειας αλλά και για οικονομικούς λόγους. Όλοι τους είχαν ένα συγκεκριμένο σκοπό: να εργαστούν και να κάνουν μερικές οικονομίες για να επιστρέψουν στην πατρίδα και να ξεκινήσουν μια δική τους δουλειά. Στην αρχή είπαν να παραμείνουν στις «χώρες υποδοχής» πέντε χρόνια. Αυτά πέρασαν κι έγιναν δέκα, είκοσι... πενήντα.

Άλλαξαν οι καταστάσεις, άλλαξαν οι άνθρωποι, ήρθε η δεύτερη και η τρίτη γενιά. Τα βασικά προβλήματα έχουν πλέον λυθεί. Τώρα ίσοι πολίτες στις νέες πατρίδες τους έχουν δικαίωμα ψήφου και συμμετοχής στην πολιτική ζωή. Μια πλήρης αλλαγή προσανατολισμού: από μετανάστες έγιναν Ευρωπαίοι πολίτες!

Προσπάθειά μας είναι να προσφέρουμε ένα υλικό που θα βοηθούσε τις νέες γενιές να συνειδητοποιήσουν την ατομική και οικογενειακή τους βιογραφία, τις ιστορικοπολιτισμικές ιδιαιτερότητες της παροικίας και τη θέση και το ρόλο των Ελλήνων στην τοπική κοινωνία, ώστε να ενισχυθεί η βασική τους αυτοπεποίθηση ότι μπορούν να είναι περήφανοι γι' αυτό που είναι, απόδημοι Έλληνες της δεύτερης και τρίτης γενιάς. Η ιστορία και ο πολιτισμός της παροικίας παρουσιάζεται σε συνάρτηση με τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και (πολυ)πολιτισμικές συνθήκες στις χώρες υποδοχής.

Έχουν χρησιμοποιηθεί τόσο ελληνικές όσο και ξένες πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές (έγγραφα και άλλα ντοκουμέντα), καθώς και προφορικές μαρτυρίες μεταναστών. Οι διάφορες απογραφές και τα στατιστικά δεδομένα έρχονται να διαφωτίσουν ορισμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά των μεταναστών και να παρουσιάσουν την εξέλιξή τους στις χώρες υποδοχής. Στο βιβλίο υπάρχουν δέκα θεματικές ενότητες, και το πλούσιο εποπτικό υλικό (φωτογραφίες, ντοκουμέντα) είναι έτσι διατεταγμένο ώστε να μιλά από μόνο του: παρουσιάζει την εκάστοτε ιστορική εξέλιξη και ταυτόχρονα αντανakλά τη σημερινή κατάσταση.